

การมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว จังหวัด พิจิตร

The Participation of Temples and Communities in Long Boat Racing Conservation in Phichit Province

พระครูพิจิตรวรเวท¹ พระอุดมสิทธิธนายก² พระปลัดระพิน พุทธิสารโร³และพระมหาสุเมฆ สมานาโท⁴
Phrakhruphichitworawet, Phra Udomsittinayok, PhrapaladRaphin Buddhisarō and
Phramahasumek Samahito

Received: January 25, 2021

Revised: February 26, 2021

Accepted: March 8, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบสภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 2) นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 395 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าที ค่าเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง การสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูปหรือคน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และระดับรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และ 2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร พบว่า มีองค์ประกอบ 3 ส่วน “PMS. Model” คือ 2.1) P (Participation) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว 4 ด้าน คือ ร่วมป้องกันข้อผิดพลาด ร่วมปฏิบัติภารกิจรับแก้ไข ร่วมใส่ใจพัฒนาและรังสรรค์ และร่วมกันสืบทอดให้มั่นคง 2.2) M

¹⁻⁴ วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Phichit Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding author, e-mail: maryathmanas33@gmail.com, Tel. 089-5656448

(Management) กระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย นโยบายชัด จัดทำแผนดี มีวิธีดำเนินการ ประสานตรวจสอบ วางกรอบแก้ไข 2.3) S (Stakeholders) บทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย วัดในฐานะผู้ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ชุมชนในฐานะผู้สนับสนุนเข้ามามีส่วนร่วม และหน่วยงานภาครัฐในฐานะเข้ามามีส่วนร่วมผ่านระบบกลไกของรัฐตามอำนาจหน้าที่เฉพาะของหน่วยงานของตน

คำสำคัญ: การแข่งขันเรือยาว, การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์ประเพณี

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the comparison of the general condition and participation of temples and communities in conserving long boat racing traditions in Phichit Province classified by personal factors; and 2) to present a model of participation of temples and communities in preserving long boat racing traditions in Phichit Province. This study was a mixed methods research. For quantitative research, data were collected by distributing questionnaires to a sample of 395 people. The statistics used in the research were t-values, f-values, one-way analysis of variance. For qualitative research, data were collected by in-depth interviews with 18 key informants using a structured interview. A focus group discussion with 10 experts was done using descriptive content analysis techniques. The results were as follows: 1) the results of a comparative analysis of opinions on participation in conserving long boat racing traditions of temples and communities in Phichit province classified by personal factors were found that the respondents with different gender, age, educational level, status, occupation and monthly income level had no different opinions; and 2) the participation patterns of temples and communities in conserving long boat racing traditions in Phichit province found that there were 3 components of the “PMS. Model”: 2.1) P (Participation), participation in conserving long boat racing traditions consisted of 4 aspects: participation in preventing errors; joining the action to fix; taking care to develop and create and sharing succession to maintain stability; 2.2) M (Management), management process consisted of clear policies, good plans, having methods of action, coordinating inspection, and setting up a remedial framework; 2.3) S (Stakeholders), the role of the stakeholders consisted of the temple as a promoter of participation, the community as a supporter to get involved and government agencies as participating through the state mechanisms according to the authority of own agencies.

Keywords: Long Boat Racing, Participation, Conservation of Traditions

บทนำ

การแข่งขันเรือยาวเป็นวัฒนธรรมทางสายน้ำซึ่งเป็นประเพณีอันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านอันดงามของชาวจังหวัดพิจิตรที่สื่อถึงความผูกพันระหว่างสายน้ำกับชีวิต เรือกับวิถีชีวิตบนพื้นฐานของความศรัทธาเชื่อมโยงในคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันนำมาซึ่งความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของประชาชนตามหลัก “บวร” ซึ่งเป็นองค์กรพื้นฐานของชุมชนที่เป็นชนบทของไทยซึ่งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับสายน้ำ การสร้างบ้าน สร้างชุมชนแต่ครั้งโบราณกาล จะเลือกทำเลที่มีแม่น้ำลำคลองเป็นสำคัญในการตั้งถิ่นฐานเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค ตลอดจนการทำเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ อีกทั้งการสัญจรซึ่งเป็นเส้นทางสำคัญในการติดต่อค้าขายมาแต่บรรพกาล เรือจึงเป็นพาหนะสำคัญในวิถีชีวิตของชาวไทยที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพชนประดิษฐ์ขึ้นมา เรือจึงเป็นพาหนะที่มีบทบาทสำคัญแต่อดีตจวบจนปัจจุบันทั้งในวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การคมนาคม การขนส่งตลอดจนก่อให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีอันดงามแห่งสายน้ำ คือ ประเพณีแข่งขันเรือยาวโดยเกิดจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติเป็นพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยมาแต่โบราณ การแข่งเรือมักจัดควบคู่ไปกับการทำบุญปิดทองไหว้พระ และงานกฐิน ช่วยสร้างบรรยากาศให้งานบุญครึกครื้นขึ้นและประเพณีแข่งเรือ เป็นการละเล่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยในชนบทถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้น้ำ (ขวัญทอง สอนศิริ, 2555)

จังหวัดพิจิตรมีการแข่งเรือประเพณีมาเป็นเวลายาวนานโดยงานประเพณีแข่งขันเรือยาวมีธรรมเนียมว่า วัดใดถ้าจัดงานปิดทอง ไหว้พระแล้วก็จะต้องจัดงานแข่งเรือควบคู่กันไปด้วย มักจัดกันในฤดูน้ำหลากในวันเสาร์-อาทิตย์หรือวันธรรมดาต้นเดือนสิงหาคมถึงตุลาคมของทุกปี ในงานจะมีการแข่งเรือประเพณี และการประกวดขบวนแห่เรือต่าง ๆ ในแม่น้ำน่าน และมีแม่น้ำยม สร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้มาเที่ยวชมงาน เรือยาวที่นำเข้าทำการแข่งขันของจังหวัดพิจิตรจะพบเห็นได้ในวัดหรือชาวบ้านแถบลุ่มแม่น้ำน่าน และลุ่มแม่น้ำยมโดยเรือยาวที่ใช้ในการแข่งขันสร้างโดยการขุดต้นไม้ใหญ่ทั้งต้นให้เป็นเรือยาวซึ่งต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญเป็นอย่างมาก จึงจะได้เรือที่สวยงาม และแล่นได้รวดเร็วเพื่อทำการแข่งขันโดยประเพณีแข่งเรือยาวทำหน้าที่ 4 ประการ กล่าวคือ 1) หน้าที่เป็นกระจกเงาสะท้อนวัฒนธรรม 2) หน้าที่ด้านให้การศึกษาต่อสมาชิกชุมชน 3) หน้าที่ทำให้เกิดการยอมรับแบบแผนพฤติกรรมของสังคม 4) หน้าที่ด้านการให้ความบันเทิง เพลิดเพลิน (รัตนา จันทร์เทาว์, 2559) ในปัจจุบันประเพณีการแข่งขันเรือยาวเริ่มเลือนหายไปจากวิถีชีวิตของชาวพิจิตรจากปัจจัยหลากหลายด้าน เช่น ด้านบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะอุทิศตนเพื่อจัดงานประเพณีซึ่งเป็นงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ด้านเงินทุนที่จะเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงาน ด้านการดูแลรักษาสภาพเรือยาวให้มีความพร้อมในการเข้าแข่งขันในสนามแข่งต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของญานิตา บุญจิตรี และสุชาติ มีสมบัติ (2554) พบว่า สภาพปัญหาของงานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาว อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีหลายประการ คือ 1) ปัจจุบันไม่ที่ใช้ขุดทำเรือค่อนข้างหา

ยากคนชุดเรือค่อนข้างอาวุโสและไม่มีการสืบทอดความรู้และประสบการณ์ ช่างทำเรือ 2) การจัดเป็นเรือสวยงาม ต้องใช้ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง จึงทำให้มีน้อย 3) ฝีพายเรือที่สมัครใจและพร้อมทุ่มเททั้งร่างกายแรงใจในการฝึกฝนหายาก 4) ขาดแคลนสถานที่ในการจอดเรือพระบงทำให้ต้องรับน้ำหนักกลับวัด และ 5) ขาดแคลนกองทุนสำหรับจัดงานประเพณี โดยปัญหาดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาด้านการบริหารจัดการ รวมถึงการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นประเพณีการแข่งขันเรือยาวอาจสูญหายไป และนำไปสู่ปัญหาทางสังคมในด้านต่าง ๆ ที่จะติดตามมา เช่น ปัญหาการขาดความรักความสามัคคีภายในชุมชน ขาดความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน วัฒนธรรมพื้นบ้านอันเป็นรากเหง้าสูญหายไปในอนาคต การจัดงานประเพณีการจัดการแข่งขันเรือยาวเกิดจากการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน รวมถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาหากมีกระบวนการบริหารจัดการที่ดี รวมทั้งการสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ จะสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการจัดการงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวข้างต้นได้ จะมีหลักธรรมใดในพระพุทธศาสนา และกระบวนการใดที่จะสนับสนุนส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีการจัดการแข่งขันเรือยาวประเพณีให้คงอยู่ไม่ให้สูญหายไปจากวิถีชีวิตของชาวพิจิตร

ด้วยความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเพื่อค้นหากระบวนการ รวมทั้งหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร เพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร ซึ่งผลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตรสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเชิงสำรวจ (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 395 ราย จากประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมกับวัดในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวในจังหวัดพิจิตร จำนวน 30,248 คน หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.983 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant

Difference : LSD) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และนำผลการการวิเคราะห์เข้าสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ (Expert) จำนวน 10 รูปหรือคนเพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร

สรุปผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบสภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการวิเคราะห์เพื่อค้นหาระดับความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และระดับรายได้ต่อเนื่องกับตัวแปรตาม คือ 1) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร ได้แก่ 1.1) ร่วมคิดและตัดสินใจ 1.2) ร่วมดำเนินการ 1.3) ร่วมรับผลประโยชน์ 1.4) ร่วมประเมิณผล 2) การอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร ได้แก่ 2.1) ด้านการป้องกันไม่ให้อายุหาย (สังวรปธาน) 2.2) ด้านการปรับปรุงแก้ไข (ปหานปธาน) 2.3) ด้านการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย (ภาวนापธาน) 2.4) ด้านการรักษาให้คงอยู่ (อนุรักษ์นาปธาน) ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และระดับรายได้ต่อเนื่องแตกต่างกันในภาพรวมมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตรไม่แตกต่างกัน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร ผลการวิจัย พบว่า

2.1 ด้านการป้องกันไม่ให้อายุหาย (สังวรปธาน) โดยมีการรวบรวมอุปสรรคและปัญหาซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนในการป้องกันไม่ให้อายุหาย โดยมีการสร้างจิตสำนึกกรบ้านเกิด การปลูกฝังค่านิยมความเป็นเจ้าของ (ทฎฐิสามัญญตา) การสร้างความสัมพันธ์กับเรือยาว จัดสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมทางสายน้ำ รวมถึงมีการสร้างกิจกรรมเสริมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ชาวบ้านนำสินค้ามาขาย และมีการรักษามาตรฐานที่ดี ซึ่งส่งผลให้เป็นการป้องกันไม่ให้อายุหายของเรือยาวจังหวัดพิจิตรสูญหายไป

2.2 ด้านการปรับปรุงแก้ไข (ปหานปธาน) โดยมีการรวบรวมข้อมูลอุปสรรค และปัญหาจากการจัดงานที่ผ่านมาโดยการสอบถามความพึงพอใจซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญเพื่อการประชุมในการวางแผนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาดของแต่ละปี เช่น การปรับปรุงแก้ไขด้านการประชาสัมพันธ์ การปรับเปลี่ยนคณะกรรมการให้มีความเหมาะสมในแต่ละแผนก ในขณะที่การดำเนินการมีการสร้างกติกาอย่างมีส่วนร่วม (สีลสามัญญตา) และดำเนินการร่วมกับหน่วยงานราชการเพื่อสร้างภาคีเครือข่าย นอกจากนี้มีการสร้างความโปร่งใส เช่น มีการประกาศรายรับ-รายจ่ายทางสื่อต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบ และมีการรักษาสมดุลในการประกอบอาชีพ เช่น

การตั้งงบประมาณเพื่อเป็นสินน้ำใจให้ศิษย์ได้มีเงินเป็นค่าใช้จ่ายเลี้ยงครอบครัวและยังเป็นแรงจูงใจให้แก่ศิษย์ซึ่งเป็นประชาชนภายในหมู่บ้าน

2.3 ด้านการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย (ภาวนาปธาน) การแข่งขันเรื้อยาวเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เมื่อผ่านกาลเวลาย่อมมีความล้าสมัยไม่สอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบันจึงมีการพัฒนาเรือให้บรรจุศิษย์ให้น้อยลงเพราะในปัจจุบันประชาชนที่จะอุทิศเวลาเป็นศิษย์ในการพายเรือหาได้ยาก นอกจากนี้มีการพัฒนาในด้านของรูปแบบการจัดงานประเพณีให้มีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น เช่น มีการจัดกิจกรรมเสริมในการการจัดงานเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามาเที่ยวชมงาน รวมถึงการพัฒนาทางด้านการสื่อสาร พัฒนาด้านการประสานงาน โดยมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยเผยแพร่ พัฒนาด้านระยะเวลาให้มีความเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการจัดงานที่ดีซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการจัดงานประเพณีอย่างมีส่วนร่วมด้วยการขับเคลื่อนด้วยพลัง “บวร” และมีการสร้างฉันทมติเพื่อการพัฒนาไปสู่การเป็นสากล

2.4 ด้านการรักษาให้คงอยู่ (อนุรักษนาปธาน) การแข่งขันเรื้อยาวเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเครื่องสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวไทยอีกทั้งยังประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์ในการสร้างการมีส่วนร่วมให้ประชาชนได้มีความสามัคคีจึงมีการร่วมมือจากหน่วยงานราชการเพื่อการรักษาประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเรืออย่างมีส่วนร่วมซึ่งผู้นำทั้งในส่วนของวัด ประชาชน และหน่วยงานราชการมีการสืบสาน ต่อยอด มีความเฉลียวฉลาด และมีเครื่องครองใจ ในด้านการดำเนินการมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากประชาชนภายในชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมตามความถนัด และโอกาส อีกทั้งยังเป็นการทำให้ประชาชนภายในชุมชนมีความพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ มีการเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อมอยู่เสมอ และมีการรักษาขั้นตอนวิธีการ รวมถึงการรักษากฎ กติกาให้เป็นมาตรฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบสภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรื้อยาวจังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการวิเคราะห์เพื่อค้นหาระดับความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และระดับรายได้ต่อเนื่องกับตัวแปรตาม คือ 1) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรื้อยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร ได้แก่ 1.1) ร่วมคิดและตัดสินใจ 1.2) ร่วมดำเนินการ 1.3) ร่วมรับผลประโยชน์ 1.4) ร่วมประเมิณผล 2) การอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรื้อยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร ได้แก่ 2.1) ด้านการป้องกันไม่ให้อุสสูญหาย (สังวรปธาน) 2.2) ด้านการปรับปรุงแก้ไข (ปหานปธาน) 2.3) ด้านการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย (ภาวนาปธาน) 2.4) ด้านการรักษาให้คงอยู่ (อนุรักษนาปธาน) พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ อาชีพ และระดับรายได้ต่อเนื่องแตกต่างกันในภาพรวมมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรื้อยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตรไม่แตกต่างกัน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัย พบว่า

2.1 ด้านการป้องกันไม่ให้สูญหาย (สังวรปธาน) โดยมีการรวบรวมอุปสรรคและปัญหาซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนในการป้องกันไม่ให้สูญหาย โดยมีการสร้างจิตสำนึกกรักบ้านเกิด การปลูกฝังค่านิยมความเป็นเจ้าของ (ทิวฐีสามัญญตา) การสร้างความสัมพันธ์กับเรือยาว จัดสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมทางสายน้ำ รวมถึงมีการสร้างกิจกรรมเสริมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ชาวบ้านนำสินค้ามาขาย และมีการรักษามาตรฐานที่ดี ซึ่งส่งผลให้เป็นการป้องกันไม่ให้ประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตรสูญหายไป สอดคล้องกับงานวิจัยของนวมณต์ อุดมรัตน์ (2558) พบว่า ประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญส่วนใหญ่เข้ามีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีตามที่เห็นควรปฏิบัติ ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร กิจกรรมงานประเพณีให้แก่ผู้ที่สนใจ และการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมงานประเพณีอย่างอิสระและเท่าเทียมกัน โดยการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถอธิบายด้วยแนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1. การเข้ามีส่วนร่วมด้วยความรู้สึกรักและผูกพันในท้องถิ่นและ 2. การเข้ามีส่วนร่วมด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นมอญ

2.2 ด้านการปรับปรุงแก้ไข (ปหานปธาน) โดยมีการรวบรวมข้อมูลอุปสรรค และปัญหาจากการจัดงานที่ผ่านมาโดยการสอบถามความพึงพอใจซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญเพื่อการประชุมในการวางแผนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาดของแต่ละปี เช่น การปรับปรุงแก้ไขด้านการประชาสัมพันธ์ การปรับเปลี่ยนคณะกรรมการให้มีความเหมาะสมในแต่ละแผนก ในขณะที่การดำเนินการมีการสร้างกติกาอย่างมีส่วนร่วม (สีลีสามัญญตา) และดำเนินการร่วมกับหน่วยงานราชการเพื่อสร้างภาคีเครือข่าย นอกจากนี้มีการสร้างความโปร่งใส เช่น มีการประกาศรายรับ-รายจ่ายทางสื่อต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบ และมีการรักษาสมดุลในการประกอบอาชีพ เช่น การตั้งงบประมาณเพื่อเป็นสินน้ำใจให้ฝีพายได้มีเงินเป็นค่าใช้จ่ายเลี้ยงครอบครัวและยังเป็นแรงจูงใจให้แก่ฝีพายซึ่งเป็นประชาชนภายในหมู่บ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา คงขำ และเครือวัลย์ คงขำ (2561) พบว่า แนวทางการอนุรักษ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการอนุรักษ์ให้ชัดเจนต่อเนื่อง มีการให้ความรู้ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนมีระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อประชาสัมพันธ์ผลงาน ประกาศเกียรติคุณผู้ที่มีผลงานการอนุรักษ์รวมกลุ่มพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

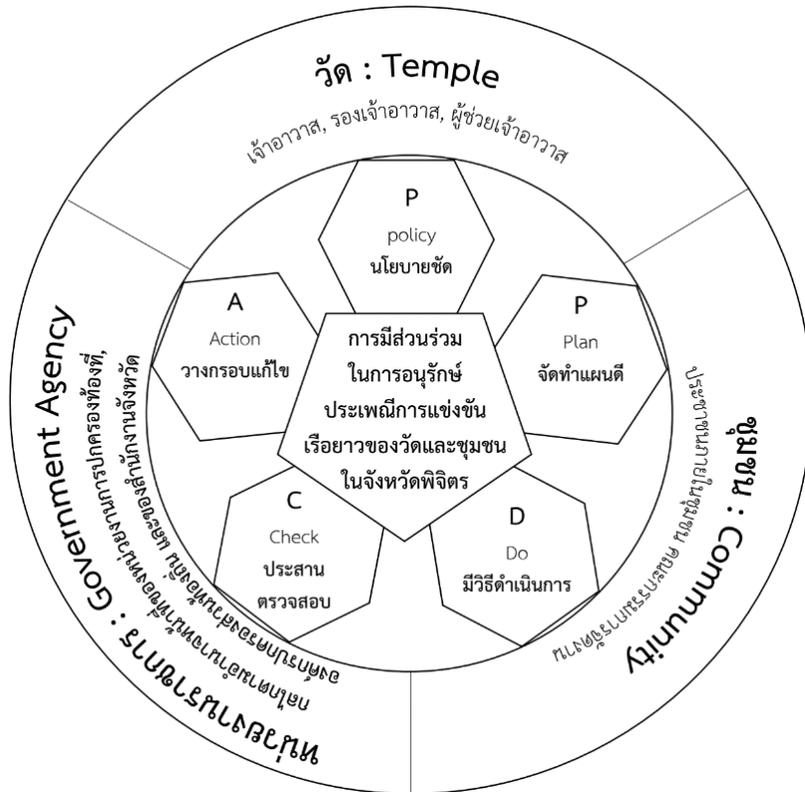
2.3 ด้านการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย (ภาวนาปธาน) การแข่งขันเรือยาวเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เมื่อผ่านกาลเวลาย่อมมีความล้าสมัยไม่สอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบันจึงมีการพัฒนาเรือให้บรรจุฝีพายให้น้อยลงเพราะในปัจจุบันประชาชนที่จะอุทิศเวลาเป็นฝีพายในการพายเรือหาได้ยาก นอกจากนี้มีการพัฒนาในด้านของรูปแบบการจัดงานประเพณีให้มีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น เช่น มีการจัดกิจกรรมเสริมในการการจัดงานเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามาเที่ยวชมงาน รวมถึงการพัฒนาทางด้านการสื่อสาร พัฒนาด้านการประสานงาน

โดยมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยเผยแพร่ พัฒนาด้านระยะเวลาให้มีความเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการจัดงานที่ดีซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการจัดงานประเพณีอย่างมีส่วนร่วมด้วยการขับเคลื่อนด้วยพลัง “บวร” และมีการสร้างฉันทมติเพื่อการพัฒนาไปสู่การเป็นสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของญาณิศา บุญจิตรี และสุชาติ มีสมบัติ (2554) พบว่า 1) แนวทางการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน มีการอนุรักษ์รูปแบบกิจกรรมสำคัญ ๆ มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ให้เป็นระบบ และร่วมกับหน่วยงานทางการศึกษาสร้างหลักสูตรการเรียนรู้เกี่ยวกับงานประเพณี 2) ผู้มีส่วน ร่วมในการอนุรักษ์ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงวัฒนธรรม โรงเรียน และประชาชน 3) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่งานประเพณี ทำได้ด้วยการสร้างรายได้ให้แก่เศรษฐกิจชุมชน มีการจำหน่ายสินค้า OTOP การประกวดเขียน ภาพพระบายสี 4) การส่งเสริม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยงานประเพณี ควรเพิ่มรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และปรับเนื้อหาสาระในการประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่และยาวนานของงานประเพณี ปรับรูปแบบของกิจกรรมในงานให้น่าสนใจและน่าตื่นเต้นมากกว่าที่เป็นอยู่

2.4 ด้านการรักษาให้คงอยู่ (อนุรักษ์ขนานปธาน) การแข่งขันเรือยาวเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเครื่องสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวไทยอีกทั้งยังประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์ในการสร้างการมีส่วนร่วมให้ประชาชนได้มีความสามัคคีจึงมีการร่วมมือจากหน่วยงานราชการเพื่อการรักษาประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเรืออย่างมีส่วนร่วมซึ่งผู้นำทั้งในส่วนของวัด ประชาชน และหน่วยงานราชการมีการสืบสาน ต่อยอด มีความเฉลียวฉลาด และมีเครื่องครองใจ ในด้านการดำเนินการมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากประชาชนภายในชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมตามความถนัด และโอกาส อีกทั้งยังเป็นการทำให้ประชาชนภายในชุมชนมีความพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ มีการเก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อมอยู่เสมอ และมีการรักษาขั้นตอนวิธีการ รวมถึงการรักษากฎ กติกาให้เป็นมาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของศรคม เพือกผิววงศ์ และคณะ (2560)” พบว่าแนวทางการสร้างความร่วมมือ ประกอบด้วย 1) การปรับทัศนคติของชุมชนในการหวงแหนวัดเป็นสมบัติของชุมชน 2) การสร้างกติกาอย่างมีส่วนร่วมและยึดเป็นแนวปฏิบัติที่ชุมชนต้องร่วมมือ 3) การปรับใจเข้าหากันมองทุกอย่างด้วยเมตตา 4) การพัฒนาท่าที่การแสดงออกต่อกันด้วยเมตตา 5) การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เมตตาในชุมชน และ 6) การจัดสรรด้วยความเป็นธรรมในมุมมองประโยชน์ต่อส่วนรวม

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตรเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ได้รับ คือ รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร ได้แก่ “PMS Model”

ภาพที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร “PMS Model”

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร “PMS Model” มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ห้าเหลี่ยมด้านใน P (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ Protection ร่วมป้องกันไม่ให้สูญหาย (สังวรปธาน) Correction ร่วมปรับปรุงแก้ไข (ปหานปธาน) Development ร่วมพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย (ภาวนาปธาน) และ Conservation ร่วมรักษาให้คงอยู่ (อนุรักษ์นาปธาน)

ส่วนที่ 2 หกเหลี่ยม M (Management) หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตรให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. **นโยบายชัด (Policy)** ในฐานะที่วัดเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นผู้นำในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระศาสนา ฉะนั้น การดำเนินการทุกสิ่งอย่างวัดจะต้องกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจนซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการวิธีการในการบริหารจัดการ

อย่างมีส่วนร่วมให้สำเร็จจุล่ง โดยในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร วัดควรมีนโยบาย ดังนี้

1.1 นโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยวิธีการต่าง ๆ ในการรักษาประเพณีการแข่งขันเรือยาวให้คงอยู่ (อนุรักษ์นาปะธาน) ไม่สูญหายไปจากสังคมของชาวไทย

1.2 นโยบายการสืบสาน ต่อยอด เพื่อการพัฒนาการจัดงานประเพณีการแข่งขันเรือยาวให้อยู่คู่กับสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย ค่านิยม วิธีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป (ภาวนาปะธาน) เช่น การสร้างเรือขึ้นใหม่ตามยุคสมัยก็จะพยายามรักษาชื่อเรือที่มีชื่อเสียงไว้ เพื่อเป็นการรักษาชื่อเสียงที่เรือลำนั้นได้สร้างไว้ในอดีต

1.3 นโยบายการสร้างฉันทามติ เพื่อเป็นการปรับความคิดให้ตรงกัน (ทฤษฎีสามัญญตา) เพราะความคิดที่ไม่ตรงกันเป็นอุปสรรค และปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง และหากไม่รีบแก้ไขจะส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง และไม่สามารถที่จะร่วมกันในการดำเนินการในทุกด้านได้ ดังนั้นต้องมีการหันหน้าพูดคุยกันเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข (ปะธานปะธาน) ทั้งในส่วนอุปสรรค และปัญหาร่วมกันเพื่อให้การดำเนินการจัดงานเป็นไปอย่างมีแนวทางที่ประสานสอดคล้องซึ่งกันและกัน

1.4 นโยบายการสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด เพื่อสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้ประชาชนภายในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวซึ่งเป็นรากเหง้าที่ทำหน้าที่เป็นกระจุกเงาสะท้อนให้เห็นถึงวิถีความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของบรรพบุรุษภายในชุมชนซึ่งเป็นการป้องกันประเพณีการแข่งขันเรือยาวไม่ให้สูญหาย (สังวรปะธาน)

2. จัดทำแผนดี (Plan)

2.1 แผนการรักษาสมดุลในการประกอบอาชีพ เช่น การตั้งงบประมาณในการให้ค่าตอบแทนตามสมควรสำหรับฝีพายเรือที่เป็นประชาชนภายในชุมชนเพื่อเป็นสินน้ำใจ และไม่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ

2.2 แผนการสร้างกติกาอย่างมีส่วนร่วม และยึดเป็นแนวปฏิบัติ ให้ถูกต้องตรงกันในทุกสนามที่จัดงาน

2.3 แผนการสร้างกิจกรรมเสริม เช่น การอัญเชิญด้วยพระราชทานทางน้ำของวัดท่าหลวง พระอารามหลวงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ชาวเม่าการกุศล วัดหาดมูลกระบือ เพื่อนำรายได้ถวายวัดเพื่อก่อสร้าง หรือบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะซึ่งประชาชนได้มีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ในการใช้สอยสิ่งของร่วมกัน

2.4 แผนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เช่น วางแผนการปรับปรุงแก้ไขด้านการประชาสัมพันธ์ให้สามารถเข้าถึงประชาชนมากยิ่งขึ้น ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นต้น

2.5 แผนในการป้องกันไม่ให้สูญหาย โดยมีการวางแผนอย่างมีส่วนร่วมกับวัดและชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางต่าง ๆ ในการป้องกันประเพณีการแข่งขันเรือยาวไม่ให้สูญหาย

3. มีวิธีดำเนินการ (Do)

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการจากประชาชนภายในชุมชน เพื่อให้การดำเนินการจัดงานประเพณีสามารถดำเนินไปด้วยความราบรื่น

3.2 เก็บรักษาวัสดุอุปกรณ์ให้มีความพร้อมอยู่เสมอ เช่น อุปกรณ์ที่มีความจำเป็นในการจัดงานแข่งขันเรือยาวมีการซ่อมแซมให้มีสภาพความพร้อมที่จะใช้งานอยู่เสมอ

3.3 รักษากฎ กติกาให้เป็นมาตรฐาน ไม่เอนเอียงไปตามผู้จัดการเรือ หรือแรงกดดันต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบ

3.4 จัดกิจกรรมเสริมในการการจัดงาน เช่น การบูรณาการกีฬาประเภทอื่นเข้ามาร่วมด้วย หรือพิธีการอัญเชิญด้วยพระราชทานทางน้ำ เป็นต้น

3.5 นำเทคโนโลยีมาช่วยเผยแพร่ เช่น การประชาสัมพันธ์การจัดงานฯ การถ่ายทอดสดการแข่งขันเรือยาวผ่านทางเฟซบุ๊ก เป็นต้น เพื่อประหยัดต้นทุน และเข้าถึงผู้ชมได้มากยิ่งขึ้น

3.6 รักษาประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเรือ เช่น การบวงสรวงแม่ย่านางเรือเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่คณะกรรมการจัดงานรวมถึงฝีพายเรือ และยังเป็นการรักษาประเพณีไว้ให้ลูกหลานได้เห็นเพื่อสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

4. ประสานตรวจสอบ (Check)

4.1 ประสานประชาชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ที่มีความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งมีความสามารถ เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ คือ ร่วมคิดและตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมตรวจสอบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีให้ครอบคลุมในทุกมิติ

4.2 ประสานขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน เช่น งบประมาณในการดำเนินการ กำลังบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ที่มีความจำเป็นที่ต้องใช้ในการดำเนินการ เพราะในส่วนของภาคเอกชนจะมีความคล่องตัวในเรื่องของกฎระเบียบ รวมถึงการบริหารจัดการมากกว่าภาครัฐ

4.3 ประสานหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น การขอให้หน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมเชิงรุกให้มากยิ่งขึ้นผ่านระบบกลไกของรัฐ เพราะหน่วยงานภาครัฐต้องถือกฎ ระเบียบในการดำเนินการของราชการที่เคร่งครัด

4.4 มีการประกาศรายรับ-รายจ่ายทางสื่อต่าง ๆ ผ่านเครื่องกระจายเสียงของทางวัดในปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น Facebook, Line, Website เป็นต้น

4.5 มีการสอบถามความพึงพอใจ เช่น แจกแบบสอบถามความพึงพอใจให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมกันประเมิน สอบถามด้วยวาจา และประเมินสายตา อาการกิริยาของผู้เข้าชมงาน

4.6 มีการรวบรวมข้อมูลอุปสรรค และปัญหา เกิดขึ้นจากการจัดงานครั้งที่ผ่านมาเพื่อเป็นข้อมูลในการอนุรักษ์ประเพณีฯ ให้มีความราบรื่นมากยิ่งขึ้น

5. วางกรอบแก้ไข (Action)

5.1 มีการพัฒนาด้านการประสานงาน โดยมีการพัฒนาด้านการประสานงานกับชุมชน และหน่วยงานราชการในพื้นที่เชิงรุกมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีการแข่งขันเรือยาว

5.2 มีการพัฒนาด้านระยะเวลาให้มีความเหมาะสม ในการแข่งขันเรือยาวแต่ละคู่ให้มีความกระชับมากยิ่งขึ้น สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชม และเหมาะสมต่อการจัดงานประเพณี

5.3 มีการพัฒนาทางด้านการสื่อสาร เพื่อการประชาสัมพันธ์โดยการนำเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันมาเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

5.4 มีการพัฒนาเรือให้บรรจุฝีพายให้น้อยลง เพื่อแก้ไขปัญญการขาดแคลนฝีพายเรือ โดยมีการพัฒนาในด้านตัวเรือจากเรือซุด เป็นเรือต่อ จากเรือยาวใหญ่ เรือยาวกลาง เป็นเรือยาวจิ๋ว

5.5 มีการพัฒนารูปแบบการจัดงานประเพณีฯ ให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัยมากยิ่งขึ้น เช่น มีการจัดงานแข่งขันเรือยาวในเวลาากลางคืน

5.6 มีการปรับปรุงแก้ไขจากข้อผิดพลาดของแต่ละปี โดยการประชุมร่วมกันพิจารณาวางแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีส่วนร่วม

5.7 มีการปรับปรุงแก้ไขด้านการประชาสัมพันธ์ ให้สามารถเข้าถึงประชาชนมากยิ่งขึ้น ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป็นต้น

5.8 มีการปรับเปลี่ยนคณะกรรมการให้มีความเหมาะสม โดยคณะกรรมการภายในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนคณะกรรมการจัดงานประเพณีให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถ และหน้าที่ในแผนกต่าง ๆ

ส่วนที่ 3 S (Stakeholders) หมายถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของวัดและชุมชนในจังหวัดพิจิตร (TCG) ประกอบด้วย

1. **วัด (Temple)** โดยในส่วนของวัดประกอบด้วยผู้ที่เป็นตัวแทนดำเนินการในนามของวัด คือ พระสังฆาธิการภายในวัด ได้แก่ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสซึ่งจะต้องเป็นหลักในการทำหน้าที่ขับเคลื่อนกิจการงานของพระศาสนาในทุกด้าน ดังนั้นจะต้องมีคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1.1 มีทักษะของผู้นำ (ทุติยปาปนิสูตร) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรอบรู้ มีความเฉลียวฉลาดใน 3 ทักษะ คือ มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) มีปฏิภาณไหวพริบสามารถวางแผน และฉลาดในการใช้คน (จักขุมา) ทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skills) มีกระบวนการวิธีการ กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ (วิจิโร) มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Human Skills) (นิสสัยสัมปันโน)

1.2 มีเครื่องครองใจ (พรหมวิหารธรรม) หมายถึง มีความเป็นมิตรไมตรีต่อกัน และกัน มีน้ำใจ ปรารถนาดีต่อกัน (เมตตา) มีการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข โดยเมื่อมีความทุกข์เกิดขึ้นนั้น ผู้นำจะต้องมีกรุณา ช่วยบำบัดทุกข์แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้รวดเร็วที่สุด ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ (กรุณา) 3) ส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องที่สามารถสนับสนุนได้ (มุทิตา) และการรักษาความเป็นกลาง ไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่งไม่เลือกที่รัก มักที่ชังซึ่งก่อให้เกิดความลำเอียง รวมถึงอคติที่ไม่ดี วางตัวเป็นกลางสมฐานะแห่งความเป็นผู้นำ (อุเบกขา)

1.3 มีความโปร่งใส หมายถึง การมีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อชุมชน การดำเนินการทุกอย่างในการปฏิบัติหน้าที่สามารถตรวจสอบ และชี้แจงได้

2. ชุมชน (Community) โดยในส่วนของชุมชนประกอบด้วย ประชาชนภายในชุมชนรวมทั้งคณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการจัดงานซึ่งเป็นประชาชนภายในชุมชน

2.1 มีความพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง การดำเนินการอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน มีความคุ้นเคยกัน มีความรู้สึกผูกพันกันเป็นทุนเดิมอยู่แล้วส่งผลให้บรรยากาศในการดำเนินการเป็นไปด้วยความผ่อนคลาย

2.2 มีส่วนร่วมตามความถนัด และโอกาส โดยชาวบ้านที่ประกอบอาชีพอยู่กับบ้าน เช่น ทำนาทำไร่ ทำสวน คำขายจะมีส่วนร่วมโดยเป็นคณะกรรมการจัดงาน ในขณะที่ชาวบ้านที่เป็นผู้สูงอายุ และประชาชนที่มีงานทำประจำมีส่วนร่วมโดยการบริจาคเงินสทบเพื่อเป็นทุนในการจัดงาน และประชาชนที่อยู่ในวัยรุ่นถึงวัยกลางคนจะมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์โดยใช้เทคโนโลยี เช่น เฟสบุ๊ก

2.3 มีคณะกรรมการจัดงานที่ดี (อิทธิบาทธรรม) หมายถึง มีความพยายามในการทำหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จ มีความรับผิดชอบ และเอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ของตนก็จะทำมีคณะกรรมการจัดงานที่มีคุณภาพ

3. ภาครัฐ : (Government Sector) ในส่วนของภาครัฐเป็นองค์กรที่เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนโดยต้องผ่านกลไกของภาครัฐ ประกอบด้วย หน่วยงานการปกครองท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานจังหวัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลและมหาเถรสมาคมควรมีการจัดทำนโยบายร่วมกันเพื่อให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การดำเนินการเชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

2. รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายกระตุ้นการปฏิบัติราชการของหน่วยงานราชการที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เกิดการขับเคลื่อนการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาและยกระดับให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาทั้งในระดับประเทศและระดับโลก และนำไปสู่

ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับประชาชน คือ เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจฐานราก

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากองค์ความรู้ที่ได้รับ คือ “PMS. Model” ซึ่งจะเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการส่งเสริมและการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีได้อย่างแท้จริง จึงควรมีการนำผลวิจัยดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนา เผยแพร่ความรู้หลักการและวิธีการแก้วัดและชุมชนรวมถึงผู้ที่ต้องการนำไปใช้ประโยชน์หรือนำไปศึกษาต่อ

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญทอง สอนศิริ. (2564). *เรือยาว มรดกวัฒนธรรมแห่งสายน้ำ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.trueplookpanya.com/learning/detail/20068>
- ญาณิศา บุญจิตร และสุชาติ มีสมบัติ. (2554). *การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาว ขึ้นโขงชิงธงอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. (รายงานการวิจัย). กระทรวงวัฒนธรรม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร.
- นวมณต์ อุดมรัตน์. (2558). การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ: กรณีศึกษาชุมชนเลียบบคลองมอญ แขวงทับยาว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(2), 301-310.
- รัตนา จันทร์เทาว์. (2559). พลวัตของบทบาทหน้าที่ประเพณีการแข่งเรือยาวในภาคอีสาน. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 33(3), 115-134.
- ศรคม เผือกผิวงค์ และคณะ. (2560). แนวทางการสร้างความร่วมมือในชุมชนด้วยพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาชุมชนวัดคู้บอน เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(ฉบับพิเศษ), 134-145
- สุพัตรา คงขำ และเครือวัลย์ คงขำ. (2561). แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านการชกแห่เรือพระบกของตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*, 10(2), 277-288.